

Daniel – Vår korrespondent i Santa Barbara, CA

Till Mars, med ambivalens

Det rödbrungrå dammet börjar lägga sig runt mina fötter när jag stannar upp. Jag står på en klippavsats vid havet i Goleta, Kalifornien, strax utanför Santa Barbara. Bakom mig, på platån, promenerar människor på stigar som löper mellan halvtorrt gräs, palmer och eukalyptusträd. Nedanför, på stranden, ser jag fler människor: de sitter på filtar, de joggar, de surfar. Men det är en stor platå, och stranden tycks aldrig ta slut. Vi behöver inte trängas.

Jag tittar ut över havet. Santa Cruz Island, som tillhör ögruppen Channel Islands, svävar över horisonten, skild från vattnet av ett bländvitt dis. Tre oljeplattformar reser sig ur vattnet. Den välbekanta men svårfångade doften – salt hav,

Min blick fastnar vid oljeplattformarna ute i vattnet igen – enorma konstruktioner med vars hjälp nybyggarnas barn visade att de hade kommit för att stanna. När jag står där i den värmande solen och tittar på de höga tornen som vilar på plattorna ute i havet tycker jag att de påminner om rymdraketer på uppskjutningsplatser. Jag drar mig till minnes att det faktiskt finns en sådan i närheten: Vandenberg Air Force Base, bara nio mil härifrån, utanför Lompoc. Bland annat använder Elon Musks företag SpaceX basen för uppskjutningar.

Om Musk lyckas förverkliga sin dröm att kolonisera Mars undrar jag vilka dikter som kommer att skrivas för att lovsjunga de interplanetära nybyggarna. Och jag undrar vilket

damm, solljus, tjära – fyller luften.

Kustremsan i södra Kalifornien är en långsmal oas. Bergskedjorna som löper utmed kusten separerar havet i väster från de stora öknarna i öster och skapar ett band av grönska och växtlighet. Förändringen är dramatisk när man åker söderut mot Los Angeles och fortsätter österut, förbi San Bernardino, och sedan kör igenom en öppning i bergen. Plötsligt är träden borta; istället ser man stenar och lågvuxna ökenbuskar utspridda i det brunbeigea landskapet. Bebyggelsen avtar i takt med att man passerar Palm Springs och Indio. Fortsätter man österut fortsätter öknen – och fortsätter, och fortsätter.

Det var svårt att ta sig hit. På Channel Islands har man hittat de äldsta spåren av mänsklig aktivitet i Nordamerika – 13 000 år gamla kvarlämningar av paleoindianer, som antagligen hade tagit sig hit via Berings sund uppe i Alaska. Innan européerna kom levde Chumash-folket utspridda längsmed kusten, från dagens Malibu i söder till San Luis Obispo i norr. De första européerna kom hit på 1500-talet, men det dröjde ett par århundraden innan de etablerade sig. Under 1700-talets andra hälft reste spanska missionärer upp från dåvarande Nya Spanien, ett vicekungadöme som tillhörde Spanien, och byggde de ikoniska missionsstationerna – låga, vita stenbyggnader med orange taktegel. Mexiko blev självständigt 1821 och inkorporerade Kalifornien i sitt

slags ambivalens inför uppbrottet dessa äventyrliga män och kvinnor kommer att känna.

Förra året gav The University of Arizona Press ut en antologi med rymdpoesi, *Beyond Earth's Edge: The Poetry of Space* (red. Julie Swarstad Johnson och Christopher Cokinos). Boken är upplagd tematiskt, med dikter om Sputnik och rymdkapplöpningen, om Apolloprogrammet, om robotutforskare, om människor i omloppsbana kring jorden och om föreställda resor vidare ut i världsrymden. Antologin innehåller mängder av läsvärda dikter, från Allen Ginsbergs ”Poem Rocket” till svenskättlingen May Swensons ”Landing on the Moon”. Men när jag funderar över morgondagens rymdpionjärer tänker jag särskilt på Brendan Constantines ”Still Life on Mars”.

Den tre strofer långa dikten framställer en scen. Några konstnärligt lagda astronauter eller koloniserare dukar upp ett bord med traditionsenliga godsaker från jorden: persikor, vindruvor, ostron, en snigel, vinglas och en flaska Château Latour. Diktjaget berättar hur svårt det har varit att få med sig allt – inte minst hur svårt det var att hålla snigeln vid liv i trehundra dagar. När de väl har ordnat allt och dukat upp bordet inträffar massakern snabbare än förväntat: snigeln dör inom en sekund, persikorna och vindruvorna förvandlas till gegga, ostronen imploderar. Men som framgår av diktens avslutande strof ger

territorium, men efter det mexikansk-amerikanska kriget på 1840-talet tillföll delstaten USA.

Tidigare bosättare – paleoindianerna, spanjorerna – hade tagit sig till Kalifornien via kusten. Många av amerikanerna, däremot, tog sig hit landvägen – genom öknar, över berg och slätter. Det var en svår och farlig resa, men den amerikanska regeringens ambition att expandera USA västerut, i kombination med vanliga människors drömmar om oanade rikedomar eller ett stycke land att bruka, fick folk att ge sig av och lämna det förflutna bakom sig.

I ”Pioneers! O Pioneers!”, publicerad 1865 i diktsamlingen *Sequel to Drum-Taps*, fångade Walt Whitman känslan av att lämna det gamla och omfamna det nya:

*All the past we leave behind;
We debouch upon a newer, mightier world, varied world,
Fresh and strong the world we seize, world of labor and
the march,
Pioneers! O Pioneers!*

*We detachments steady throwing,
Down the edges, through the passes, up the mountains
steep,
Conquering, holding, daring, venturing, as we go, the
unknown ways,
Pioneers! O Pioneers!*

Men jag börjar undra. Fångade Whitman verkligen nybyggarnas känslor? Även om

konstnärerna inte upp:

*We paint it
anyway, going slow to compensate for
our ridiculous gloves, stiff necks, the dim
light of the afternoon which is blue here.
It's worth all this to get it right. Indeed,
our life has never been so urgently shown.
How brief the fruit, the vintage & vessel.
How apt the snail, the half inch
of its glittering service.*

Även om dikten är mörk och skulle kunna läsas som en kritik av mänsklighetens längtan att kolonisera rymden – inte minst de två sista raderna, som skulle kunna tolkas som en ironisering över dumdristig manlighet – finns det också något djupt mänskligt och trösterikt i den. Även på Mars skulle vi vara ambivalenta inför uppbrottet. Även på Mars skulle vi vilja skapa konst och hålla de konstnärliga traditionerna vid liv. Ja, konsten blir i dikten viktigare än någonsin, eftersom den förmår fånga livets bräcklighet i den främmande miljön.

Men dikten säger också något om såväl skapandets som uppbrottets villkor och konsekvenser. Även i detta avseende är dikten ambivalent. Trots att det finns något fåfängligt över hela projektet finns det ett värde i konstverket och en kärlek till hantverket. Samtidigt har konsten ett pris – inte bara för konstnärerna, som har släpat med sig föremålen och maträtterna, utan även för snigeln.

Whitman var en entusiastisk förespråkare för pionjärandan och expansionen västerut bodde han själv på östkusten i hela sitt liv. Och även om han senare i dikten kommer in på pionjärlivets vedermödor verkar hans uppdiktade äventyrare varken sakna sina hemtrakter eller de nära och kära de lämnade kvar. Det finns ingen ambivalens, bara en frenetisk framåtanda.

Människor är förstås olika. För en del pionjärer fanns det kanske inget att sakna. Andra var kanske glada att ha kommit loss från en mardrömslik verklighet. Men det förflutna släpper inte taget så lätt. Och för de flesta, gissar jag, dröjer sig ett visst mått av ambivalens inför uppbrottet kvar i det nya livet.

Solen har börjat gå ner. Istället för att vända tillbaka över platån går jag ner till stranden. Jag tar av mig kepsen, kläderna och skorna och går ner till vattnet i bara underkläder. Jag hoppar i och simmar runt ett tag. Det är skönt i vattnet, men inte lika skönt som i Malmö en gnistrande klar februaridag.

Daniel Helsing, Santa Barbara, CA